

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено теоретичним засадам проблеми розмежування понять “педагогічна технологія” та “технологічний підхід” в сучасній дидактиці та лінгвометодиці.

Ключові слова: лінгводидактична підготовка, педагогічна технологія, технологічний підхід до навчання.

Актуальність. У зв'язку з інтеграційними процесами, що відбуваються в науці й освіті останнім часом, вища школа працює, з одного боку, над пошуком оптимальних шляхів, спрямованих на об'єднання національних систем з європейськими відповідно до єдиних вимог, критеріїв та стандартів, а з іншого – над удосконаленням системи підготовки майбутніх фахівців. Сьогодні, як ніколи, потреба в педагогічних кадрах в Україні надзвичайно зростає. Сучасній національній школі потрібні висококваліфіковані вчителі, спроможні формувати всебічно розвинену особистість учнів. Професійна кваліфікація випускника ВНЗ полягає в умінні прогнозувати мету й результати педагогічного впливу, в побудові інформаційних моделей і прийнятті самостійних рішень. Володіти педагогічним фахом означає мати багатокomпонентний склад інтегративних професійних знань і умінь, за допомогою яких фахівець здатний буде виконувати творчі дії з інформаційного конструювання навчального процесу й моделювання комунікативних ситуацій, проводити логічний аналіз програмового матеріалу та його структурування, інтеграцію міжпредметних зв'язків, раціонально використовувати виховний потенціал уроку.

Мета цієї статті уточнити й розмежувати поняття “педагогічна технологія” та “технологічний підхід до навчання”.

Поняття “технологія” для педагогічної науки є порівняно новим, тому й знаходимо різне його визначення як у дидактиці, так і в лінгвометодиці. Неоднозначно вчені з'ясовують і термін “педагогічна технологія”. Найбільш відоме визначення належить В. Беспальку: “Педагогічна технологія – проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; це змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу, – це не застигла схема, в яку вмонтовується педагогічний процес, а результат глибоко продуктивної творчої праці з оцінки й гармонізації багатьох чинників, що визначають ефективність процесів навчання й виховання [1, с. 27]”.

Подібне з'ясування поняття знаходимо й у В. Сластьоніна як “закономірної педагогічної діяльності, яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж це має місце при традиційних методах навчання [2, с. 307]”.

Через системну сукупність й послідовний порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення педагогічної мети, пропонує трактувати це поняття М. Кларін [3].

Однак наведені визначення педагогічної технології, на нашу думку, не розкривають складові компоненти терміна, його характерні ознаки. Докладніше пояснює значення цієї дефініції Б. Лихачов: “Педагогічна технологія – це сукупність психолого-педагогічних настанов, що визначають спеціальний набір і поєднання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів, вона виступає організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу [4, с. 242]”.

Технологію навчання часто розглядають лише на рівні конкретної методики, і таким чином звужують поле функціонування цього явища, відкидаючи його теоретичну функцію. Проте існує думка, згідно з якою педагогічна технологія обмежується розглядом її теоретичних функцій. Насправді технологія навчання повинна займати проміжне місце між

наукою й виробництвом (навчально-виховним процесом). А якщо розглядати педагогічну технологію як самостійну галузь знань у системі професійної підготовки майбутніх фахівців, пов'язаною як з теорією, так і з практикою навчання, то тоді їй стають властивими функції прогнозування, проектування й конструювання процесу управління навчальною діяльністю [5].

К. Баханов стверджує, що термін “технологія” щодо навчального процесу (з грецького *techne* – мистецтво, майстерність, уміння і *logos* – вчення, поняття) було введено в 1886 році американським ученим Дж. Саллі, проте поширення він набув значно пізніше [6, с. 23].

Поняття “педагогічні технології” використовується з 20 років ХХ століття у працях російських учених А. Ухтомського, С. Шацького, В. Бехтерева, І. Павлова. Як стверджує Л. Буркова, уже тоді воно трактувалося по-різному: як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію; як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники [7, с. 18].

Використання поняття “педагогічна технологія” в ХХ столітті зумовлено двома основними чинниками. По-перше, стрімким розвитком науково-технічного процесу: “Історичне досягнення науки та техніки зробило можливим переведення цінностей у технічні завдання – матеріалізацію цінностей. Отже, на карту поставлено перевизначення цінностей у технічних термінах як елементів технологічного процесу” [8, с. 307].

По-друге, виникнення цього поняття пояснюється незадовільним станом традиційних форм і методів навчання [6, с. 23].

М. Левіна під педагогічною технологією розуміє “проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці, тобто мисленнєвий аналог реальності” [5, с. 24].

А. Столяренко розглядає педагогічні технології як навчальні організаційно-методичні комплекси, що взаємопов'язують в технологічний ланцюг конкретне завдання навчального процесу, якому відповідають зміст, засоби, діяльність педагога, діяльність тих, хто навчається, і які зорієнтовані на досягнення максимально високих результатів [9, с. 323].

І. Дичківська, узагальнюючи різні підходи до тлумачення понятійних ознак педагогічної технології, пропонує виділити три рівні її функціонування.

Перший – загальнопедагогічний (загальнопрактичний, загальновиховний) – містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання чи виховання, алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів процесу. На *другому* рівні – предметно-методичному – педагогічна технологія розглядається як “окрема методика” і являє собою вдале поєднання методів і засобів для реалізації певного змісту навчання та виховання в межах однієї дисципліни, групи або системи роботи педагога. На *третьому* рівні – локальному (модульному) – це технологія окремої частини навчально-виховного процесу, розв'язання окремих дидактичних і виховних завдань [10, с. 14].

Наприкінці 90-их років ХХ ст. з'являється новий напрям, зорієнтований на дослідження технологічних процесів у системі педагогічної освіти, що був названий “техноматикою” [11].

Це специфічний напрям педагогічної інноватики, що вивчає вдосконалення, трансформацію й комплексне оновлення традиційного навчально-виховного процесу за допомогою технологічних нововведень.

Т. Вороніна, О. Молчанова, А. Абрамешин, аналізуючи основні властивості інновацій, виділяють такі їх ознаки: науково-технічну новизну, практичне втілення та комерційну реалізованість [12, с. 3].

На думку лінгводидакта М. Пентилюк, застосування будь-якої педагогічної технології у навчальному процесі передбачає реалізацію системного та технологічного підходів, що охоплює всі основні етапи розробки занять – від постановки цілей і конструювання навчального процесу до перевірки їх ефективності [13, с. 17 – 18].

Щодо уроку, зазначає автор, то можна говорити про педагогічну, методичну технологію процесу навчання як про майстерність учителя. Розробка технології уроку

передбачає: 1) постановку мети; 2) визначення змісту; 3) оптимальний вибір організаційних форм, методів і засобів навчання; 4) розробку структури і змісту уроку, спрямованих на ефективне розв'язання дидактичних завдань [14, с. 91].

На думку автора, технологія уроку об'єднує напрями роботи, що охоплюють теоретичні і практичні пошуки в галузі лінгводидактики. М. Пентилюк вважає, що центральною фігурою є вчитель. Від його професійної підготовки, кваліфікаційного рівня залежить як організація навчального процесу, так і ефективність кожного уроку рідної мови. Технологічний підхід до уроку забезпечує системність, спрямовану на оптимальну побудову та реалізацію навчальної, пізнавальної й виховної мети уроку. Учена зазначає, що ефективною формою технологічного підходу до уроку української мови є моделювання навчального процесу. Технологічне моделювання уроку проектує навчально-пізнавальну діяльність другого суб'єкта – самого учня та забезпечує високу стабільність у засвоєнні знань та формуванні мовленнєвих умінь, навичок, практичного досвіду школяра.

Отже, технологічний підхід до навчання у вищій та середній школах є одним із перспективних у підготовці випускників і потребує подальшого наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Слостенин В. А. Педагогика: учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Слостенина. – М.: Издательский центр “Академия”, 2002. – 576 с.
3. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе / Михаил Владимирович Кларин. – М.: Просвещение 1989. – 186 с.
4. Лихачев Б. Т. Педагогика: курс лекций / Борис Тимофеевич Лихачев. – М.: Юрайт, 2001. – 607 с.
5. Левина М. М. Технологии профессионального педагогического образования: учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / М. М. Левина. – М.: Академия, 2001. – 272 с.
6. Баханов К. Що ж таке технологія навчання? / К. Баханов // Шлях освіти. – 1999. – № 3. – С. 23–25.
7. Буркова Л. Технології в освіті / Людмила Буркова // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С. 18–23.
8. Маркузе Г. Одномерный человек: исследование идеологии развитого индустриального общества / Герберт Маркузе. – М.: REFL – book, 1994. – 307 с.
9. Столяренко А. М. Психология и педагогика: учеб. пособ. [для вузов] / Алексей Михайлович Столяренко. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 423 с.
10. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навч. посібник / Ілона Миколаївна Дичківська. – Рівне: Зелент, 2001. – 222 с.
11. Богданова І. М. Педагогічна інноватика: навч. посібник / Інна Михайлівна Богданова. – О.: “ТЕС”, 2000. – 148 с.
12. Воронина Т. Управление инновациями в сфере образования / Т. Воронина, О. Молчанова, А. Абрамешин // Высшее образование в России. – 2001. – № 6. – С. 3–12.
13. Пентилюк М. І. Особливості технології уроку / М. І. Пентилюк // Дивослово. – 1998. – № 1. – С. 17–18.
14. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / [М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.]; за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.

Остапенко Н.М.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД КАК ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Статья посвящена теоретическим основам проблемы разграничения понятий “педагогическая технология” и “технологический подход” в современной дидактике и лингвометодики.

Ключевые слова: лингводидактическая подготовка, педагогическая технология, технологический подход к обучению.

EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND TECHNOLOGICAL APPROACH AS LINGUODIDACTIC PROBLEM

The article is devoted theoretical principles of problem of differentiating of concepts “pedagogical technology” and “technological approach” in a modern didactics and lyngvometodika.

Key words: linguodidactic training, educational technology, technological approach to learning.

УДК 371.3:81'373:811.161.2

Гайдаснко І.В., Левченко С.В.

***ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ***

Статтю присвячено дослідженню форм роботи, спрямованих на формування комунікативної компетентності на уроках української мови та літератури.

Ключові слова: комунікативна компетентність, активне навчання, збагачення мовленнєвого словника, способи роботи над словом, мовно-лінгвістичні ігри, розвиток мовлення.

У “Рекомендаціях з освітньої політики” як стратегічний напрямок зазначено: “Сьогодні актуальності набуває поняття компетентностей, оскільки вони є тими індикаторами, які дозволяють визначити готовність учня до життя, його подальшого розвитку й активної участі в житті суспільства”. Саме набуття цих важливих компетентностей дає людині можливість орієнтуватися в сучасному суспільстві, формує здатність особистості швидко реагувати на запити часу.

Філологічна освіта покликана зробити вагомий внесок у формування ключових компетентностей учнів, що базуються на знаннях, досвіді, здібностях, набутих завдяки активному навчанню, адже вільне володіння мовою забезпечує розвиток інтелектуальних і емоційних якостей, здатність до самореалізації.

Серед визначених основних компетентностей зупинюся на комунікативній. Як учитель-практик ставлю перед собою завдання забезпечити умови для того, щоб кожний учень оволодів нею.

Шляхи формування комунікативної компетентності у процесі вивчення української мови та літератури:

1. Розробка системи нестандартних уроків, які передбачають максимальне спілкування учнів.
2. Ефективне проведення уроків розвитку мовлення.
3. Створення нестандартних ситуацій, які вимагають комунікативних навичок.
4. Стимулювання критичного ставлення до почутого чи прочитаного, розвиток умінь та навичок висловлювати власну думку й аргументувати її.
5. Виконання різних видів творчих робіт, редагування й переклад текстів, створення та захист проєктів.
6. Дотримання норм мовного й загального етикету.

Працюючи в школі, не важко помітити, що дітям буває складно висловлювати думки, а тим більше створювати тексти. Мовлення лексично одноманітне, насичене штампами, кальками, словами-паразитами. Тому одним із важливих завдань зараз є збагачення словникового запасу школярів лексичними одиницями, повернення з небуття духовних надбань мудрих предків, прагнення долучитися до самобутньої духовної культури народу. Варто зазначити, що багатство мовленнєвого словника – це не лише обізнаність учнів із